

Mevrouw L.J.B. Knibbeler
Directeur Koninklijke Bibliotheek
Prins Willem-Alexanderhof 5
2595 BE Den Haag
Amsterdam, 27 september 2021

Geachte mevrouw,

Op enkele publicaties in de pers na is er nauwelijks ruchtbaarheid gegeven aan de ingrijpende beslissing om het conservatorschap voor de Papierhistorische Collectie en de Boekbanden niet te continueren.¹ Als direct betrokkenen bij de bestudering van deze collecties zijn wij, de boek- en papierhistorische verenigingen van Nederland en België, daardoor echter niet minder gealarmeerd. Daarom willen wij via deze brief onze bezorgdheid over de negatieve gevolgen van uw beslissing uiten en willen wij graag het gesprek met u aangaan om tot oplossingen te komen voor de situatie die nu ontstaan is.

Onze bezorgdheid richt zich niet zozeer op het treurige, maar reeds voldongen feit dat beide posities niet meer zullen worden opgevolgd, maar op het kennisverlies over het cultureel erfgoed dat wij en onze leden bestuderen. Dit kennisverlies wordt nog versterkt wanneer de collecties verhuizen naar een nieuw depot, waar de collecties wanneer zij niet digitaal ontsloten zijn, onzichtbaar worden.

Het verdwijnen van beide conservatoren betekent een aderlating in de kennis over de Boekbandencollectie en de Papierhistorische Collectie. Een conservator kent de collecties door en door, houdt de vakliteratuur bij en helpt de onderzoekers in hun zoektocht naar informatie. Voortaan moet de onderzoeker zelf zijn weg vinden in de collecties. Wanneer ze goed digitaal ontsloten zijn, is dat geen probleem, maar daar gaat het mis. Beide collecties zijn slechts gedeeltelijk ontsloten en zullen bij gebrek aan een conservator ook niet verder ontsloten worden. De onderzoeker kan dus niet alle informatie vinden, die hij/zij anders met behulp van een conservator wel had kunnen vinden. Door de verhuizing van de collecties wordt het bovendien haast onmogelijk om tijdens een bezoek aan de leeszaal nog dezelfde dag extra stukken aan te vragen.

Zonder conservator, zonder ontsluiting en zonder snelle fysieke toegang tot de collecties zal

---

¹ 1 Zoë Spaaij: Boekwetenschappers vrezen voor de toekomst van de papieren collectie van de Koninklijke bibliotheek, De Volkskrant van 19 januari 2021, p. V3

Miguel Delcour: Ontwikkelingen bij de Koninklijke Bibliotheek, Tijdschrift voor Handboekbinden, nr.1, 2021, p 4-8

het onderzoek naar deze collecties in de KB steeds verder afnemen. De kennis over de collecties verdwijnt snel en het genereren van boek- en papierhistorische kennis met dit materiaal zal voor vele jaren stil staan. Dit kan onmogelijk het doel van een nationale bibliotheek zijn.

De Koninklijke Bibliotheek is een mooi instituut dat wij een warm hart toedragen. Juist daarom menen wij aan de alarmbel te moeten trekken en om deze kritiek vanuit het veld te laten horen. In de nieuwe Nationale Strategie Digitaal Erfgoed 2021 – 2024 van demissionair minister Van Engelshoven van OCW wordt de gebruiker van ons erfgoed immers centraal gesteld.

Wij wensen daarom dringend met u in gesprek te gaan over onze zorgen, maar vooral om samen tot oplossingen te komen waarbij de gebruiker van het waardevolle erfgoed van de KB centraal staat. Wellicht kunnen wij als organisaties met veel expertise op het gebied van historisch papier en boekbanden bijdragen aan een goede ontsluiting van de collecties, zodat niets meer onvindbaar en onzichtbaar is voor de onderzoeker en eenieder met een interesse voor deze collecties.

In afwachting van uw reactie, met vriendelijke groeten,
namens het bestuur,

Elizabet Nijhoff Asser
Voorzitter Belgisch Nederlands Boekbandengenootschap
info@boekbandengenootschap.nl
www.boekbandengenootschap.nl

Onderstaande verenigingen hebben ons namens hun besturen toestemming gegeven te vermelden dat zij onze zorgen delen. De beknopte, nadere toelichtingen die vier verenigingen nog wilden geven, zijn als bijlage onderaan deze brief gevoegd.

1. **Nederlandse Boekhistorische Vereniging (NHB):**
voorzitter: Gwendolyn Verbraak; info@boekgeschiedenis.nl; www.boekgeschiedenis.nl
2. **Nederlands Genootschap van Bibliofielen (NGB)**
Voorzitter: Wim Ruijgrok; info@bibliofielen.nl; www.bibliofielen.nl
3. **Dr. P.A. Tiele Stichting**
Voorzitter: Wouter van Gils; info@Tiele-stichting.nl; www.Tiele-stichting.nl
4. **Stichting Handboekbinden**
Voorzitter: Miguel Delcour; info@stichting-handboekbinden.eu; www.stichting-handboekbinden.eu
5. **Restauratoren-Nederland, Discipline Boek en Papier**
Voorzitter: Jazzy de Groot; info@restauratoren.nl; www.restauratoren.nl
6. **Stichting Papiergeschiedenis Nederland**
Waarnemend voorzitter: Henk Porck; henk.porck@gmail.com;
www.papiergeschiedenis.net;
7. **Stichting Papiergeschiedenis Renkum-Heesum**
Voorzitter: Bert Kraaijkamp, bert.kraaijkamp@gmail.com; www.papiergeschiedenis.nl
8. **Stichting Papiergeschiedenis Zaanstreek 'De Hollander',**
Voorzitter: Geke van de Kamp; G.Kamp@Zaanstad.nl; www.zaansepapiergeschiedenis.nl
9. **Vlaamse Werkgroep Boekgeschiedenis**

Voorzitter: Joran Proot; joran.proot@gmail.com; www.boekgeschiedenis.be

10. Société Royale des Iconophiles et Bibliophiles de Belgique

Voorzitter: Kenneth Boumann; kenneth.boumann@skynet.be; www.bibliobel.be

Bijlage:

Toevoeging van het Belgisch-Nederlands Boekbandengenootschap:

De KB heeft een fantastische verzameling boekbanden, 16.000 opmerkelijke exemplaren volgens de website. Maar een kleine zoektocht door de catalogus levert niet veel op: zoeken op 'boekband' en filteren op 'object' geeft 6863 boekbanden, waarvan slechts 290 met afbeeldingen. Maar hiertussen staan ook boeksimulanten, informatiemappen over van alles, bijvoorbeeld over het doorzichtig maken van perkament en andere niet-boekbandentreffers.

Kortom, ca. 10.000 boekbanden zijn digitaal onvindbaar. Deze worden, zodra de functie van conservator opgeheven is, fysiek dus ook onzichtbaar.

Er staan nog wel 1013 boekbanden van de KB tussen de afbeeldingen op <https://geheugen.delpher.nl>. Maar deze site is ook al sinds 2015 afgesloten.

Toevoeging van de papierhistorische collecties:

Gezamenlijke notitie van de papierhistorische stichtingen in Nederland ter toelichting van hun onderschrijving van de brief van het Belgisch-Nederlands Boekbandengenootschap aan de Koninklijke Bibliotheek

De drie stichtingen die in Nederland een platform bieden voor geïnteresseerden in de geschiedenis van papier willen hun grote zorg uitspreken over de ontwikkelingen in het beleid van de Koninklijke Bibliotheek.

Het beëindigen van het conservatorschap van de papierhistorische collectie betekent een ernstig verlies voor de toegankelijkheid van deze collectie voor onze doelgroep. Hoewel de collectie op zichzelf beschikbaar zal blijven, vormt het ontbreken van een ter zake kundige conservator een grote hindernis. Uit de ervaring van leden van onze papierhistorische kring die in de KB onderzoek hebben gedaan, weten we dat een deskundige gids onmisbaar is. Een conservator kan immers de weg in de uitgebreide verzameling vinden en de juiste stukken ter raadpleging aanbevelen. Een catalogus alleen geeft in de praktijk onvoldoende houvast.

Een andere reden voor onze zorg over het stopzetten van het conservatorschap is het mogelijk uitblijven van nieuwe en noodzakelijke aanwinsten op het terrein van de papiergeschiedenis en papierproductie. Door het niet meer actief verwerven van belangrijke vakliteratuur en historische documenten dreigt de collectie 'in te slapen' en daardoor niet meer up-to-date te zijn als bron voor onderzoek.

Omdat onze stichtingen ook in de toekomst gebruik willen blijven maken van het papierhistorische fundament dat de KB heeft gelegd, willen we graag met de KB in gesprek over de problemen die we nu verwachten.